

Sandra Andersson, Helén Olsson & Ulla Rantakeisu

”Jag fick verkligen skrika på hjälp”

– våldsutsatta kvinnors överlevnadsarbete innan, under och efter vistelsen i skyddat boende

”I actually had to scream for help” – abused women’s survival work before, during and after their shelter stay

In this interview study, we apply institutional ethnography and the ‘generous’ concept of work to analyse the survival work of ten women who have stayed in domestic violence shelters due to male partner violence. The analysis shows that survival work - the work the women do to gain access to protection and support - can take many forms. For instance, in order to access a shelter, women had to navigate the fragmented organisation of social services and articulate their experiences of violence to a range of different caseworkers. Once in a shelter, the women tried to manage and make sense of the safety rules they encountered. Moreover, they worked to increase their autonomy and freedom by trying to bridge the safety restrictions without jeopardizing the protection provided by the shelter. During the shelter stay, the women also worked to gain access to psychosocial support. The pursuit of support continued after leaving the shelter; with the purpose of establishing a new life in the municipality. This included the work to protect themselves from further violence.

Keywords: domestic violence, domestic violence shelters, social services, abused women, institutional ethnography

Sandra Andersson är doktorand i socialt arbete vid Institutionen för sociala och psykologiska studier, Karlstads universitet.

Helén Olsson är docent i socialt arbete vid Institutionen för sociala och psykologiska studier, Karlstads universitet.

Ulla Rantakeisu är professor i socialt arbete vid Institutionen för sociala och psykologiska studier, Karlstads universitet.

Kontakt: sandra.andersson@kau.se

Introduktion

Skyddat boende har fungerat som en fristad för våldsutsatta kvinnor sedan slutet av 1970-talet, då kvinnor började organisera sig mot mäns våld under kvinnojourers rörelsens paraply. Kvinnojourernas skyddade boenden erbjöd systerligt stöd och hjälp till självhjälp och kvinnor kunde vända sig dit utan myndighetsbeslut (Eduards, 2002; Holmberg & Bender, 1998). Detta förändrades dock i takt med att socialtjänsten fick ett uttalat ansvar att erbjuda våldsutsatta kvinnor skydd och stöd, och skyddat boende blev en kommunal angelägenhet (Enander m.fl., 2013). Med tiden har detta gett upphov till en rad institutionella förhållanden som organiserar den dagliga praktiken inom både socialtjänsten och de verksamheter som tillhandahåller skyddat boende (t.ex. Helmersson, 2017). I den här artikeln riktas fokus mot våldsutsatta kvinnors erfarenheter av, och möten med, dessa institutionella förhållanden.

I dag utgör skyddat boende en boendeinsats som beviljas med stöd av socialtjänstlagens 4 kap. 1 § (Prop. 2023/24:31). Det betyder att en våldsutsatt kvinna som önskar flytta till ett skyddat boende behöver vända sig till socialtjänsten, som genomför en utredning och en riskbedömning för att ta reda på om hon är i behov av denna insats. Om socialtjänsten bedömer att så är fallet lämnas genomförandet av insatsen över till ett ideellt, kommunalt eller privat boende, som då blir socialtjänstutförare och lyder under samma regelverk och kvalitetskrav som socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2023). Skyddat boende har således gått från att vara en ideell lågtröskelverksamhet till att bli en socialtjänstinsats som utförs av både ideella, kommunala och privata aktörer. Det har bidragit till en professionalisering och marknadisering av skyddat boende, där boendena fungerar som socialtjänstens förlängda arm och konkurrerar med varandra om myndighetens placeringar av våldsutsatta kvinnor (Helmersson, 2017; Kjellberg, 2023; Lauri & Lauri, 2023).

För närvarande finns det omkring 280 skyddade boenden i Sverige, varav 54 procent drivs av ideella kvinnojourer, 37 procent av privata bolag och 9 procent av kommuner (Socialstyrelsen, 2020). De skyddade boendena skiljer sig åt vad gäller storlek, bemanningsgrad och tillgängliga boendeformer (Arnell m.fl., 2024), men majoriteten av dem tillhandahåller samtalsstöd, säkerhetssamtal, rådgivning och stöd vid myndighetskontakter för våldsutsatta kvinnor och deras barn (Socialstyrelsen, 2020). Hur detta skydd och stöd utformas i praktiken är avhängigt socialtjänstens uppdrag till de skyddade boendena, men också hur boendena tolkar och genomför detsamma. Därutöver behöver stödet anpassas efter uppdragets längd med följden att långsiktiga stödinsatser uteblir vid korta placeringsuppdrag (Kjellberg, 2023). Det kan vara problematiskt för kvinnor som är i behov av långvarigt stöd för att kunna bygga upp en ny och våldsfri vardag (Thunberg & Arnell, 2024).

Mot bakgrund av ovanstående går det att konstatera att de institutionella förhållanden som organiserar socialtjänstens och de skyddade boendenas verksamheter har

betydelse för våldsutsatta kvinnors tillgång till skydd och stöd. Kunskapen om hur de institutionella förhållandena ter sig från våldsutsatta kvinnors ståndpunkt är dock begränsad. Syftet med artikeln är därför att undersöka hur våldsutsatta kvinnor erfar och hanterar de institutionella förhållanden de möter innan, under och efter vistelsen i skyddat boende och de sätt på vilka dessa förhållanden möjliggör och begränsar deras tillgång till skydd och stöd.

Våldsutsatta kvinnors erfarenheter av skydd och stöd

Tidigare studier har uppmärksammat att våldsutsatta kvinnors tillgång till skydd och stöd kan variera beroende på vilken kommun de tillhör och vilken socialsekreterare de möter (Ekström, 2019; Ulmestig & Panican, 2016). Socialtjänsten kan å ena sidan hjälpa kvinnorna att förstå sina våldserfarenheter och erbjuda stöd under uppbrottet från våldsutövaren. Å andra sidan kan kontakten med socialtjänsten präglas av kontroll (Münger, 2015; Ulmestig & Panican, 2016) och kvinnornas våldserfarenheter kan minimeras eller omformuleras till konflikter med följden att de lämnas ensamma med våldet (Kjellberg, 2023; Skoog Waller, 2022). Sådana responser kan hindra kvinnorna från att söka hjälp på nytt (Ekström, 2016) och lämna dem med känslan att de återigen blir våldsutsatta, men denna gång av samhället (Skoog Waller, 2022).

Inom forskningen framkommer det även att våldsutsatta kvinnor slussas runt mellan olika socialtjänstenheter och handläggare utan att någon tar ett övergripande ansvar för deras situation. Det skapar osäkerhet hos kvinnorna, som har svårt att förstå handläggarnas agerande och hur de ska navigera i socialtjänstens organisation (Münger, 2015). Särskilt svårt kan det vara för våldsutsatta mödrar, som uppmanas att skydda sig själva och sina barn från våldsutövaren samtidigt som de tvingas träffa honom vid socialtjänstmöten och samarbetsamtal (Kjellberg, 2023).

Att, som våldsutsatt kvinna, bli utestängd från samhällets skydd kan få ödesdigra konsekvenser. Det har till exempel visat sig att kvinnor som dödats av en nuvarande eller tidigare partner haft kontakt med socialtjänsten eller andra välfärdsaktörer utan att våldet uppmärksammats eller skyddande åtgärder satts in (Socialstyrelsen, 2024). Samtidigt är tillgång till skyddsinsatser ingen garanti för att våldet ska upphöra. Här visar studier att kvinnor fått sina skyddade personuppgifter röjda, vilket har medfört att de hittats av våldsutövaren eller återigen tvingats flytta (Weinehall & Jonsson, 2009). Det framgår även att barn tvingas till umgänge med sin våldsutövande pappa, trots att de har skyddade personuppgifter eller bor i skyddat boende med mamman (Skoog Waller, 2022). I dessa fall utsätts både kvinnor och barn för fara, eftersom deras vistelseort kan avslöjas och våldet återupptas (Jämställdhetsmyndigheten, 2022; Münger, 2015). Därutöver kan pappan använda sig av samhällets instanser för att söka kontakt med, och bruka våld mot, mamman (Kjellberg, 2023).

Skyddat boende kan dock utgöra ett temporärt skydd från våldsutövaren (Kjellberg, 2023) och göra det möjligt för våldsutsatta kvinnor att bygga upp en ny vardag för sig själva och sina barn (Arnell & Thunberg, 2023). Här visar forskning från både Sverige och Norge att en trygg boendemiljö och emotionellt stöd från boendets personal är betydelsefullt för skyddsplacerade kvinnor och deras barn. I detta ingår såväl vardaglig omsorg som samtalsstöd, där kvinnor och barn får hjälp att verbalisera sina våldserfarenheter (Arnell & Thunberg, 2023; Jonassen & Skogøy, 2010; Kjellberg, 2023; Sivertsen, 2022). Även juridisk vägledning och stöd vid myndighetskontakter beskrivs som värdefullt, speciellt för nyanlända kvinnor (Jonassen & Skogøy, 2010; Kiamanesh & Hauge, 2019). Samtidigt visar flera svenska och amerikanska studier att vistelsen i skyddat boende kan vara förenad med kontroll och isolering. Denna upplevelse är kopplad till boendenas säkerhetsregler, som begränsar kvinnornas vardagsliv och kontakt med omvärlden (Arnell & Thunberg, 2023; Glenn & Goodman, 2015; Kjellberg, 2023; Wood m.fl., 2020). Säkerhetsreglerna kan därmed påminna om tidigare våldserfarenheter, i synnerhet om tillämpningen är strikt och personalen hotar med utskrivning om de inte efterföljs (Glenn & Goodman, 2015; Wood m.fl., 2020). Sådana praktiker underminerar kvinnornas egenmakt (Gregory m.fl., 2021) och kan leda till att de lämnar boendet (Fisher & Stylianou, 2019). Kvinnorna kan dock vara villiga att acceptera de begränsningar som regelverket medför om boendets säkerhetspraktiker är flexibla och kombineras med stöd (Glenn & Goodman, 2015).

I en svensk kontext är det skydd och stöd som skyddsplacerade kvinnor ges tillgång till emellertid ofta av kortsiktig karaktär (Kjellberg, 2023). Det svenska systemet kring skyddat boende skiljer sig nämligen från det i exempelvis Norge, där boendena enligt lag är skyldiga att erbjuda fortsatt stöd efter boendetiden (Sivertsen, 2022). I Sverige är kvinnor som är i behov av stöd efter vistelsen i skyddat boende hänvisade till socialtjänstens och kvinnojourernas öppna stödmottagningar, varav enbart de sistnämnda erbjuder långsiktigt stöd (Jämställdhetsmyndigheten, 2022; Kjellberg, 2023).

Institutionell etnografi

I artikeln använder vi oss av institutionell etnografi (IE). IE är en sociologi och en utforskningsmetod (Smith, 2005) och erbjuder därmed både ett ramverk för att analysera vår sociala värld och ett tillvägagångssätt för att utforska den (Nilsen & Breimo, 2023). Likt andra etnografiska ansatser tar IE avstamp i människors erfarenheter och vardagsliv. Inom IE är det emellertid inte människorna eller deras erfarenheter som utgör studieobjektet, utan erfarenheterna fungerar som en *ingång* till de institutionella förhållanden som organiserar människors vardagliga liv. I praktiken innebär det att forskaren använder studiedeltagarnas erfarenheter som en startpunkt för att

utforska hur de institutionella förhållandena opererar på ett konkret vardagsplan och hur de lägger grunden för studiedeltagarnas erfarenheter (DeVault & McCoy, 2006). IE kan därmed beskrivas som en vardagslivets organisationssociologi, där målet är att åskådliggöra och analytiskt beskriva den sociala organiseringen av människors erfarenheter (Liodden, 2024).

Att ta avstamp i människors erfarenheter handlar enligt IE:s grundare, Dorothy E Smith (2005), om att inta en ståndpunkt utifrån vilken de institutionella förhållandena utforskas. I artikeln utforskar vi skyddat boende från våldsutsatta kvinnors ståndpunkt. Det betyder att vi startar vår utforskning från den plats där de våldsutsatta kvinnorna är situerade och försöker utröna hur skyddat boende ter sig från denna position (Nilsen & Breimo, 2023). Syftet med utforskningen är att synliggöra vad kvinnorna erfar och gör, men också hur deras erfarenheter och handlingar hakar i och formas av de institutionella maktrelationer som konstituerar skyddat boende (jfr McCoy, 2006). Utgångspunkten är här att allt människor tänker, uttrycker och gör ingår i en väv av institutionella relationer genom vilka deras handlingar koordineras med andra människors handlingar, både sådana som utförs här och nu och sådana som utförs på andra platser och vid andra tidpunkter (Smith, 2005). För att fånga in denna handlingskoordinering krävs ett analytiskt verktyg som riktar fokus mot gränssnittet mellan studiedeltagarnas vardagliga handlingar och de institutionella relationer i vilka de är inbäddade (McCoy, 2006). Här blir Smiths (2005) arbetsbegrepp användbart.

I Smiths (2005) tappning refererar arbete till allt människor gör som kräver avsikt, ansträngning, tid och kompetens. Det är således fråga om en "generös" arbetsdefinition (Smith, 2005), som inrymmer ett spektrum av fysiska, mentala, emotionella och språkliga handlingar som människor ägnar sig åt på sina arbetsplatser och i sina vardagliga liv (Magnussen & Nilsen, 2023). I detta inkluderas de klientspecifika handlingar som utspelar sig i det sociala arbetets organisationer och myndigheter (Gruber, 2022), vilket öppnar upp för ett synsätt där våldsutsatta kvinnor förstås som aktiva deltagare i, snarare än passiva mottagare av, insatsen skyddat boende (jfr Sevigny, 2012).

Att utforska våldsutsatta kvinnors arbete: datainsamling och analys

I artikeln fungerar arbetsbegreppet som ett orienterande verktyg, som används för att rikta fokus mot de handlingar som våldsutsatta kvinnor ägnar sig åt innan, under och efter tiden i skyddat boende. Det är således ett empiriskt tomt begrepp som har fyllts med innehåll när kvinnorna har satt ord på sina erfarenheter av att vara skyddsplacerade och återgett vilka handlingar de ägnade sig åt omkring denna tidsperiod (jfr McCoy, 2006).

Arbetsbegreppet har använts vid såväl datainsamling som analys. Vid datainsam-

lingen användes det för att identifiera våldsutsatta kvinnors arbetskunskap om skyddat boende, det vill säga den kunskap de har om arbetets innehåll och utförande samt hur det koordineras med andra människors arbete (Smith, 2005). För att få en inblick i denna arbetskunskap genomfördes semistrukturerade intervjuer med kvinnor som varit placerade i skyddat boende till följd av att de utsatts för våld av en manlig partner.

Kvinnorna rekryterades via annonser som skickades till kvinnojourer, skyddade boenden, stödmottagningar och nätverk för våldsutsatta kvinnor, som spred dem vidare via sociala medier och anslag i verksamheterna. På detta sätt fick vi kontakt med 18 kvinnor, varav 10 tackade ja till att medverka. För att inkluderas i studien skulle kvinnorna ha varit skyddsplacerade någon gång under åren 2018–2020 och både placeringen och relationen med våldsutövaren skulle vara avslutad.

De intervjuade kvinnorna var i åldrarna 28–48 år och 8 av dem hade barn som följde med till boendet. Samtliga kvinnor hade svensk eller nordisk bakgrund. Vissa av kvinnorna var högutbildade och hade god ekonomi när de skyddsplacerades, medan andra arbetade i lågavlönade yrken eller saknade ekonomiska resurser. Den tid som kvinnorna spenderade i skyddat boende varierade mellan två månader och två år. 5 kvinnor hade varit placerade i mer än ett skyddat boende. Totalt handlade det om sjuutton boenden, varav två drevs i kommunal regi, fem drevs av kvinnojourer och tio var privatägda. Vid tiden för placeringen var 7 kvinnor bosatta i en stor eller medelstor kommun och 3 kvinnor bodde i en liten kommun.

Intervjuerna genomfördes sommaren 2021 av artikelns första författare. På grund av covid-19-pandemin användes den digitala tjänsten Zoom som mötesplats. Intervjuerna utgick från en intervjuguide bestående av fyra frågeområden som fokuserade på kvinnornas erfarenheter av 1) placeringen i skyddade boende, 2) ankomsten till boendet, 3) boendetiden och 4) tiden efter skyddat boende. Utifrån de här frågeområdena försökte intervjuaren fånga in kvinnornas arbetskunskap om skyddat boende genom att fråga vad de gjorde i olika situationer, vad de tänkte och kände vid dessa tillfällen samt hur deras göranden var länkade till andra människors göranden (Nilsen & Breimo, 2023). Intervjuerna pågick 1–2 timmar, spelades in på en diktafon och transkriberades. Det transkriberade intervjumaterialet analyserades sedan med hjälp av IE-forskaren Liza McCoy's (2006) analysmetod, som är speciellt framtagen för att utforska människors arbete och hur detta organiseras socialt.

Analysen inleddes med att intervjutranskriptionerna lästes igenom flera gånger. Här var siktet inställt på att finna utsagor där kvinnorna beskrev de handlingar de ägnat sig åt innan, under och efter vistelsen i skyddat boende (McCoy, 2006). Vid genomläsningarna blev det tydligt att kvinnorna hade spenderat avsevärd mängd tid och energi åt att försöka få tillgång till skydd och stöd, såväl innan som under och efter vistelsen i skyddat boende. Detta arbete, som kom att benämnas *överlevnadsar-*

bete, blev föremål för fortsatt utforskning. Överlevnadsarbete utgör här en förlängning av IE:s ”generösa” arbetsbegrepp (jfr Mykhalovskiy & McCoys, 2002, begrepp *health work*).

Vi började med att sortera kvinnornas utsagor i tre dokument (DeVault & McCoy, 2006). I det första dokumentet samlades utsagor som berörde det överlevnadsarbete kvinnorna utfört på sin väg till skyddat boende. I det andra och tredje dokumentet samlades utsagor om boendetiden respektive tiden efter skyddat boende. Därefter ställdes analytiska frågor till intervjumaterialet, vilka handlade om innehållet i kvinnornas arbete, vilken kompetens det krävde och vilka tankar och känslor det innefattade. För att få syn på de institutionella förhållanden som formade kvinnornas erfarenheter frågade vi hur överlevnadsarbetet var kopplat till, och artikulerat mot, det arbete som utfördes av socialtjänstens och de skyddade boendenas personal. Fokus riktades nu mot de strategier som användes i kontakt med personalen och vad som fick kvinnorna att använda dessa strategier (McCoy, 2006). Genom att rikta blicken mot kvinnornas överlevnadsarbete fick vi också syn på glapp och motsättningar (*disjunctures*) mellan deras erfarenheter och behov och de institutionella responser de möttes av i kontakt med socialtjänsten och skyddade boenden (Pence, 2021; Wilson & Pence, 2006). Därigenom blev det möjligt att belysa de sätt på vilka kvinnornas vardagslivserfarenheter bröt med, eller osynliggjordes av, institutionella logiker, rutiner och praktiker (Nilsen & Breimo, 2023).

Analysen mynnade ut i sju former av överlevnadsarbete, vilka presenteras i artikelns resultatavsnitt: 1) att navigera i ett fragmentiserat system, 2) att formulera sin våldsutsatthet, 3) att begripliggöra och hantera boendets säkerhetsregler, 4) arbete för autonomi och frihet, 5) stödsökande arbete, 6) att söka skydd undan våldsutövaren och 7) etableringsarbete.

Etiska överväganden

Den empiri som har samlats in till studien innehåller känsliga personuppgifter och omfattas därför av kravet på etikprövning (Lag 2003:460). Inför genomförandet av studien har ett godkännande erhållits från Etikprövningsmyndigheten (dnr 2021-00663). Kvinnorna har lämnat informerat samtycke om att delta i studien och de har upplysts om att deras medverkan är frivillig och när som helst kan avbrytas. Kvinnornas säkerhet och välmående har ägnats särskild uppmärksamhet under hela forskningsprocessen (Etikprövningsmyndigheten, 2023). Kvinnor som anmälde intresse för studien fick besvara frågor om sin hotbild och hälsa innan intervjun bokades in och deras uppgifter hanterades så att obehöriga inte kan ta del av dem. Samtliga kvinnor fick kontaktuppgifter till en extern stödperson. I artikeln har de getts en pseudonym och information som kan röja deras identitet är ändrad eller borttagen.

Studiens begränsningar

Studiens resultat bör tolkas med försiktighet, eftersom antalet studiedeltagare är få och samtliga har svensk eller nordisk bakgrund. Det sistnämnda innebär en särskild begränsning, då en hög andel skyddsplacerade kvinnor uppskattas ha utomnordisk bakgrund (Prop. 2023/24:31). Det är möjligt att dessa kvinnor har andra erfarenheter av skyddat boende än vad som har framkommit i den här studien, vilket föranleder ett behov av forskning som undersöker hur skyddat boende erfars från utomnordiska kvinnors ståndpunkt. Ytterligare en begränsning med studien är att de institutionella förhållanden som omger skyddat boende inte är fullt synliga från den plats där de våldsutsatta kvinnorna befinner sig (DeVault & McCoy, 2006). Det finns således anledning att ta undersökningen vidare till socialtjänsten och skyddade boenden för att utröna hur det kommer sig att kvinnornas erfarenheter av skyddat boende ser ut så som de gör.

Resultat: Våldsutsatta kvinnors överlevnadsarbete

Att navigera i ett fragmentiserat system

Vi börjar med att titta närmare på de intervjuade kvinnornas möten med det institutionella system av välfärdsaktörer och socialtjänstenheter de kom i kontakt med på sin väg till skyddat boende. Här fann vi att kvinnor som saknade erfarenhet av socialtjänsten i regel vände sig till hälso- och sjukvården, polisen eller andra välfärdsaktörer för att få råd om hur de skulle hantera sin situation. Dessa aktörer lot-sade kvinnorna vidare till socialtjänsten och användes därigenom som en guide som visade vägen till den myndighet som ansvarar för att erbjuda våldsutsatta kvinnor skydd och stöd. Kvinnor som hade en etablerad socialtjänstkontakt vände sig i stället till sin socialsekreterare. En av dessa kvinnor var Jennifer, som kontaktade sin ekonomihandläggare för att få slut på sambons ekonomiska utpressning och trakasserier. Ekonomihandläggaren kunde emellertid inte erbjuda den hjälp Jennifer sökte:

[Ekonomihandläggaren] sa att jag fick [polis]anmäla om jag behövde någon hjälp. [...] Jag kunde byta lås var hennes förslag. [...] Jag fick ingen hjälp. [...] I slutet av [månad] blev det för mycket. Då var [ekonomihandläggaren] ledig och jag ringde till mottagningsenheten och kom till en tjej som hjälpte mig att flytta till ett skyddat boende samma dag.

Citatet ger en inblick i det institutionella komplex av socialtjänstenheter som kvinnorna behövde navigera i för att få tillgång till skydd och stöd. Socialtjänstens organisatoriska specialisering, där olika enheter ansvarar för olika aspekter av klienternas

livssituation, medför att stödet till våldsutsatta kvinnor fragmentiseras och att kvinnorna behövde söka hjälp hos flera socialtjänstenheter. Jennifer, som haft långvarig kontakt med socialtjänsten, kände till detta system och kunde därmed använda sin arbetskunskap för att få tillgång till hjälp som matchade hennes behov (jfr McCoy, 2006). För kvinnor som inte haft kontakt med socialtjänsten tidigare framstod organisationen däremot som "en röra" som var svår att orientera sig i. "Så många människor jag haft att göra med. [...] De har ingen koll på varandra. [...] Det är kaos", uttryckte Ellen. Likt andra kvinnor försökte Ellen "klura ut" vart hon skulle vända sig genom att ringa till en socialtjänstenhet som hänvisade henne vidare till nästa enhet. På detta sätt införskaffades kunskap som användes för att navigera i socialtjänstens organisation.

Från de intervjuade kvinnornas ståndpunkt framstod det institutionella system som omger socialtjänsten således som fragmentiserat och komplext. För att få tillgång till skydd och stöd krävs kunskap om hur en ska navigera i detta system. Det avspeglas i kvinnornas överlevnadsarbete, vilket handlade om att tillgodogöra sig sådan kunskap eller applicera tidigare inhämtad kunskap om socialtjänstens organisation för att hitta till en socialtjänstenhet som kunde erbjuda önskad hjälp (jfr McCoy, 2006).

Att formulera sin våldsutsatthet

Så här långt har vi visat hur kvinnorna navigerade mellan olika välfärdsaktörer och socialtjänstenheter innan de nådde fram till en enhet där de erbjöds våldspecifika insatser. I mötet med denna enhet formulerade kvinnorna sin våldsutsatthet för att få tillgång till adekvat hjälp. För vissa kvinnor var det fråga om en kort, men intensiv, arbetsinsats som ledde till en skyddsplacering. För andra pågick överlevnadsarbetet i månader eller år. Här föregicks placeringen av andra socialtjänstinsatser, såsom samtals- och familjebehandling. Gemensamt för kvinnorna var att skyddat boende blev aktuellt först när de befann sig i en akut och hotfull situation.

Ellens första kontakt med socialtjänstens vuxenenhet ägde rum via telefon och gick ut på att hon berättade "vad som gällde och vad som hände", vilket inbegrep att leva med en man som "psykade ut" och "kastade runt" henne. Telefonsamtalet följdes av ett fysiskt möte, där våldsutsattheten återigen formulerades. "Det var inte alls ingående detaljer, utan väldigt kortfattat", mindes Ellen och tillade att socialsekreterarna redan hade bokat en boendeplats när hon kom till mötet. För Ellen var detta fullt begripligt, då hon befann sig i "en farlig situation".

Att fara kan utgöra en grund för att beviljas skyddat boende åskådliggörs av Ida, vars socialtjänstkontakt bestod av flera telefonsamtal som sträckte sig över en två-dagarsperiod. Vid samtalen förklarade Ida vad som hade hänt utan att "snygga till någonting" och hon fick besvara frågor från riskbedömningsinstrumentet FREDA. Ida återgav inte hur riskbedömningen gick till, men det framgick att det grova våld

hon utsatts för gjorde att hon hamnade på en "väldigt hög skala" och att socialtjänsten därför bedömde att hon var i behov av ett högsäkerhetsboende. Emma, som genomgick samma riskbedömning, beskrev förfarandet som en "intervju" som utgick från ett "schema" med frågor som fokuserade på hur hotad hon var. Efter bedömningen fastslog socialsekreterarna att "vi behöver placera dig så snart som möjligt". Till skillnad från Ellen, vars våldsutsatthet formulerades med egna ord, koordinerades Idas och Emmas interaktion med socialtjänsten av det riskbedömningsinstrument som användes vid mötet (jfr Smith, 2005). Detta instrument styrde kvinnornas berättelser i en riktning där konkreta hot hamnade i förgrunden. Enligt kvinnorna hade det betydelse för socialtjänstens beslut att placera dem i skyddat boende.

Att, som Ellen, Ida och Emma, formulera sin situation som farlig (oavsett om det görs med egna ord eller med hjälp av ett riskbedömningsinstrument) tycks alltså korrespondera med socialtjänstens kriterier för att beviljas skyddat boende. Utifrån en IE-ansats kan vi förstå detta som att kvinnornas formuleringsspraktiker placerade dem i den institutionella kategorin "skyddsbehövande" (se Prop. 2023/24: 31), vilket gav socialsekreterarna underlag för att genomföra en skyddsplacering (jfr Pence, 2021).

Att begripliggöra och hantera boendets säkerhetsregler

För vissa av kvinnorna var det emellertid oklart vad en skyddsplacering innebar. Ankomsten till det skyddade boendet blev därför en "överklig" och "chockartad" upplevelse. Det gällde i synnerhet för kvinnor som placerades i kommunala och privata boenden, som var utrustade med larmanordningar, övervakningskameror och inhägnade balkonger och hade strikta regler för att upprätthålla säkerheten i boendet.

Klara fick vetskap om säkerhetsreglerna i bilen på väg till boendet. Där blev hon fråntagen sin mobiltelefon och dator och boendepersonalen bad henne hitta på nya namn åt sig själv och sina barn. "Så jag hittade på några namn där på 30 sekunder. Det var så skruvat. [...] Det var bara något sådant här överlevnadsmood. Alltså, man blev avstängd", uttryckte Klara. Klara kunde inte minnas att hon fick någon förklaring till personalens agerande, varken under bilresan eller vid ankomsten till boendet. Det var först när hon hade träffat andra placerade kvinnor och haft möten med personalen som hon förstod att "en del vill inte vara där" eller så "ändrar de sig och tar kontakt med andra och då röjer de alla andra med, så det var väl inte bara för min säkerhet utan för andras säkerhet att man inte fick ha [mobil och dator]". Här kan vi se att Klara försökte begripliggöra boendets regelverk i ljuset av personalens förklaringar och kontakten med andra boendekvinnor. Detta överlevnadsarbete fick Klara att omvärdera regelverket, som nu framstod som förståeligt och "väldigt seriöst". Vi tolkar detta som att Klara, likt andra intervjuade kvinnor, blev fångad i en institutionell förståelse av regelverket (jfr Smith, 2005), där *alla* förväntades ta ansvar för boendets säkerhet.

För att återfå sin mobil och dator fick Klara genomgå en säkerhetsbedömning. Bedömningen inleddes med en säkerhetskontroll, där hennes digitala enheter genomsöktes för att säkerställa att de inte var övervakade och att platstjänster och sociala medier var avstängda. Bedömningen innefattade även flera samtal under vilka Klara informerades om att hon enbart fick ha kontakt med ett fåtal utvalda personer och att hon inte fick avslöja för dem vart hon befann sig. Vid samtalen arbetade Klara för att visa att hon förstod, och var villig att följa, säkerhetsreglerna genom att bedyra att hon inte planerade att lämna boendet eller kontakta våldsutövaren. På detta sätt lyckades hon vinna boendepersonalens tillit och återfick därmed sin mobil och dator.

Med hjälp av IE går det att förstå Klaras överlevnadsarbete som en respons på de krav som ställdes på henne i egenskap av skyddsplacerad kvinna (jfr McCoy, 2006).

För Klara var det en självklarhet att hörsamma dessa krav, då hon därigenom kunde återta en del av den frihet och självständighet som tagits ifrån henne i samband med placeringen i skyddat boende, såsom att utföra arbete via datorn och hålla kontakt med sina föräldrar. Mot denna bakgrund kan Klaras arbete även betraktas som ett arbete för autonomi och frihet, vilket utforskas närmare i nästa avsnitt.

Arbete för autonomi och frihet

Trots att kvinnorna utvecklade en förståelse för säkerhetsreglerna, och i vissa avseenden fann dem hjälpsamma, var det tydligt att de begränsade deras vardagsliv. Exempelvis framhöll Ida att regelverket "fräntar kvinnan hennes egen bestämmanderätt" och Klara beskrev att "man sitter som i fängelse". Kvinnorna pekade även på det paradoxala i att *de* tvingades ge upp sina hem, sociala nätverk och rörelsefrihet, medan våldsutövarna levde utan begränsningar. Det fanns således en motsättning mellan kvinnornas behov av autonomi och frihet och sättet på vilket samhällets skydd för våldsutsatta kvinnor är organiserat (jfr Pence, 2021). Denna motsättning var särskilt påtaglig i Idas utsaga, som får illustrera kvinnornas arbete för ökad autonomi och frihet.

I likhet med andra intervjuade kvinnor fick Ida underteckna ett boendekontrakt, där boendets säkerhetsregler fanns nedtecknade. Kontraktet innehöll ett förbud mot partnerkontakt och det angavs att ingen information fick komma till våldsutövarens kännedom, varken via kvinnan eller hennes anhöriga. "Om det är så att en anhörig skulle röja någonting om dig [...] då står det i kontraktet att ni inte längre får ha kontakt. Det måste du följa annars är det avtalsbrott", förklarade Ida. För Ida blev kontraktets innebörd tydlig när hon försökte få tag i de tillhörigheter hon hade lämnat kvar i bostaden. Då kontraktet hindrade hennes från att själv söka upp sambon, och boendepersonalen tydliggjorde att hämtning av tillhörigheter inte var deras uppgift, följde hon deras råd om att låta system agera kontaktperson i ärendet. Sambon vägrade dock lämna ut Idas tillhörigheter. Dessutom lyckades han få fram information

om hennes hälsa, vilket medförde att hon tvingades bryta kontakten med systemen. Idas möjligheter att återfå sina tillhörigheter var därmed uttömda:

Jag ringde alla möjliga [myndighets]personer och frågade "Hur gör jag med det här för han vägrar? [...] Det här är en grej som faller mellan stolarna för jag är fråntagen all möjlighet att agera i och med det här kontraktet. Agerar jag då åker jag ut. Det gick så långt att jag frågade polisen [...] "kan jag få eskort till mitt hem?" Nej [...] Det fanns inte resurser till det. Det enda som fanns kvar var att min släkt skulle företräda mig.

Detta utgör ett exempel på hur boendets regelverk organiserade kvinnornas vardag. Möjligheten att agera utanför regelverkets ramar var små, eftersom kvinnorna riskerade att "åka ut" från boendet om de bröt mot säkerhetsreglerna. Arbetet för autonomi och frihet blev därför en balansgång, där kvinnorna försökte överbrygga de begränsningar som regelverket skapade utan att äventyra det skydd som tillhandahölls via boendet (jfr McCoy, 2006).

Stödsökande arbete

Utöver det överlevnadsarbete som utfördes i relation till boendets säkerhetsregler utförde kvinnorna även ett stödsökande arbete. Denna form av överlevnadsarbete tog sig olika uttryck beroende på hur boendets stöd var organiserat. I de fall boendet tillhandahöll regelbundna kontaktmannamöten använde kvinnorna boendepersonalen som en stödjande samtalspartner och informationskälla som förmedlade kunskap om det institutionella systemet. Exempelvis beskrev Julia och Jennifer att de, med stöd från sina kontaktpersoner, arbetade för att verbalisera sina våldserfarenheter, medan Alice använde kontaktpersonen som bollplank och stöd vid myndighetsmöten. När personalen i stället frekvent avbokade kvinnornas kontaktmannamöten begränsades tillgången till stöd. Amanda uppgav att "i teorin skulle man ha [samtal] åtminstone två dagar i veckan". Amanda erfor dock att hon blev bortprioriterad till förmån för kvinnor som ansågs ha större stödbehov. Här går det alltså att urskilja ett glapp mellan det stöd som *skulle* erbjudas och det stöd som erbjöds i praktiken (jfr Pence, 2021). Ett sådant glapp kunde även uppstå till följd av att kvinnorna förväntades söka upp personalen och *be om* stöd, vilket synliggörs i följande citat från Emma:

Jag hade kunnat boka en tid om jag ville, men då hade jag behövt att de sa "vi bokar så att du kommer hit och vi pratar". [...] Den hjälp jag fick var utmärkt. Det var bara att man behövde fråga för att få den.

Boendets stöd var här organiserat på ett sätt som gjorde det svåråtkomligt för Emma, som "saknade förmåga att ta initiativ" eftersom hon var "van att hålla inne allt". Detta förändrades dock när Emma flyttade till ett nytt boende, där personalen aktivt sökte upp henne och erbjöd hjälp. Från att enbart ha kontaktat personalen vid praktiska frågor började Emma nu "prata väldigt mycket" och med tiden blev det möjligt för henne att själv initiera samtal. Det visar att det stödsökande arbetet formades i samspel mellan kvinnorna och boendepersonalen (jfr Smith, 2005).

Från kvinnornas ståndpunkt framstod stödet även som svåråtkomligt när de erfor en distans till boendepersonalen, vilket visade sig genom att personalen satt på kontoret med stängd dörr, upplevdes som stressad eller signalerade att de inte hade tid. Det gav avtryck på kvinnornas stödsökande arbete (jfr McCoy, 2006). Till exempel berättade Ida att hon enbart kontaktade personalen "när det verkligen, verkligen krisade", medan Lina vände sig till "tjejerna som bodde där för att prata".

Sammantaget kan vi se att kvinnorna *erbjöds* stöd under boendetiden, men att stödets organisering avgjorde huruvida det var nåbart för dem.

Att söka skydd undan våldsutövaren

Vid tiden för intervjun var samtliga kvinnor separerade från våldsutövaren och bodde i en egen bostad. Vägen dit var emellertid lång och snårig och för vissa kvinnor fortsatte både våldet och överlevnadsarbetet efter att de hade lämnat boendet.

Ett återkommande svar på frågan om vad som föranledde flytten från det skyddade boendet var att tingsrätten beslutade om umgänge mellan kvinnornas barn och före detta partner, tillika barnens pappa. Då boendet riskerade att röjas vid ett umgänge valde socialtjänsten i flera fall att avsluta placeringen. I andra fall sade kvinnorna själva upp boendeplatsen, eftersom umgänget inte gick att förena med boendets hemliga adress och förbud mot partnerkontakt. Här uppstod en krock mellan boendets regelverk och tingsrättens dom (jfr Pence, 2021). Följden blev att kvinnorna, och barnen, tvingades lämna boendet för att domen skulle kunna verkställas. De behövde därmed snabbt hitta en ny bostad.

För Julia sammanföll tingsrättens dom med att hon fick kvarsittanderätt till den bostad hon hade delat med våldsutövaren:

Då tvingades vi [flytta] tillbaka. [...] Det är det *sämsta* man kan göra. [...] Jag satt uppe på nätterna och bara bevakade allt. [...] En kväll när jag nickade till i soffan hörde jag nyckeln i låset och när jag försökte sätta på spärren rycktes den upp och då gick han på mig igen.

Likt Julia vittnade flera kvinnor om att våldet återupptogs vid hemkomsten och att de lämnades att skydda sig själva, eftersom alla insatser "dog" i samband med flytten.

Amanda beskrev att hon inte visste hur hon skulle skydda sig själv och sitt barn mot expojkvännens trakasserier, då kontakten med socialtjänsten avslutats och den säkerhetsplanering som gjordes vid flytten enbart utmynnade i en uppmaning att kontakta polisen eller socialjouren om situationen blev akut. "Vi gick inte ut på ett halvår. [...] Jag satt bara helt apatisk och väntade på att tiden skulle gå", återgav Amanda. Överlevnadsarbetet handlade här om att försöka utestänga våldsutövaren i fysisk bemärkelse, vilket kan betraktas som en respons på socialtjänstens underlåtenhet att skydda kvinnorna mot fortsatt våld efter boendetiden (jfr McCoy, 2006).

Att utestänga våldsutövaren var dock en omöjlig uppgift, då det domstolsbeslutade umgänget var förenat med obligatorisk kontakt. Kontakten blev en ny arena för våldsutövning, där männen gavs utrymme att fortsätta sina trakasserier utan represalier. Exempelvis kunde Julias exmake ringa henne hundra gånger inom loppet av några dagar, medan Malins exman uppsökte henne i hemmet under förevändning att han skulle lämna saker till barnen. Männen kontaktförsök medförde att kvinnorna återupptog kontakten med socialtjänsten. Här var kvinnornas överlevnadsarbete inriktat mot att söka skydd undan våldsutövaren, vilket ledde till ytterligare en skyddsplacering eller en ansökan om skyddade personuppgifter efter att en ny bostad hade ordnats. Att kvinnorna inte gavs tillgång till skyddsinsatser efter boendetiden gjorde således att de behövde söka hjälp på nytt. Det går med andra ord att urskilja ett glapp mellan kvinnornas behov och socialtjänstens initiala respons på deras situation (jfr Pence, 2021).

Etableringsarbete

Det skyddssökande arbetet kombinerades i regel med ett etableringsarbete, där kvinnorna försökte skapa en ny tillvaro i hemkommunen eller en ny kommun. Denna form av överlevnadsarbete påbörjades i samband med flytten och kunde fortgå lång tid efter att kvinnorna hade lämnat det skyddade boendet.

Ellen, som var "livrädd för att åka hem", bad socialtjänsten om hjälp med att hantera sitt och barnens mående. Det tog dock sju månader innan hjälpen sattes in, vilket innebar att Ellen lämnades ensam med den rädsla och ångest som flytten och barnens umgänge medförde. Även Amanda fick vänta på stöd, eftersom kommunens samtalsmottagning hade sex månaders kötid. Medan kön rörde sig framåt utsattes Amanda för ytterligare våld. Här ges den institutionella tiden, det vill säga den tid det tar att processa ett relationsvåldsärende, företräde framför kvinnornas behov av snabb hjälp (jfr Wilson & Pence, 2006). Mot bakgrund av Ellens och Amandas utsagor kan vi se att detta försvårade kvinnornas möjligheter att (åter)etablera sig i hemkommunen.

Från kvinnornas ståndpunkt var tillgång till långsiktig hjälp således en förutsättning för att de skulle kunna skapa en ny tillvaro efter boendetiden. I detta ingick tillgång till en permanent bostad. I intervjumaterialet finns flera berättelser från

kvinnor, vars överlevnadsarbete antog en bostadssökande form. En av dessa kvinnor var Jennifer, som tog hjälp av boendepersonalen för att hitta en lägenhet i en ny kommun. Lägenheten godkändes av hemkommunens socialtjänst, men när Jennifer ansökte om bistånd för hyran i den nya kommunen fick hon höra att den var för hög och hon beviljades därför bara en del av hyreskostnaden. Här synliggörs en institutionell barriär som begränsade kvinnornas möjligheter att byta bostadsort och gjorde dem beroende av socialtjänsten för att kunna etablera sig i en ny kommun (jfr Smith, 2005).

Etableringen kunde även försvåras av att socialtjänsten i den nya kommunen avvistade kvinnornas kontaktförsök. Det åskådliggörs av Ida, som möttes av en "barsk" socialsekreterare som klargjorde att Ida inte var socialtjänstens ansvar. "Det slutade med att jag ringde upp min gamla socialsekreterare och sa 'jag behöver hjälp, det är skriande'", berättade Ida. Socialsekreteraren kontaktade den nya socialtjänsten och Ida fick hjälp att komma i kontakt med kommunens samtalsmottagning. Ida uppsökte även barnenheten, då hon var orolig att hennes mående skulle påverka barnen. "Jag fick verkligen skrika på hjälp för att få hjälp", summerade Ida. Det blir här tydligt att etableringsarbetet krävde både tid och ansträngning (jfr Smith, 2005) eller som Ida uttryckte det: "Du får ingen hjälp gratis. Det är ingen som står med en silvertallrik och räcker över den till dig."

Diskussion

I artikeln har vi analyserat hur våldsutsatta kvinnor erfar och hanterar de institutionella förhållanden de möter i kontakt med socialtjänsten och skyddade boenden och de sätt på vilka dessa förhållanden möjliggör och begränsar deras tillgång till skydd och stöd. I linje med tidigare studier visar vår analys att socialtjänstens institutionella system framstår som fragmentiserat och komplext och att det krävs både tid och kraft för att hitta en socialtjänstenhet som tillhandahåller våldsspecifika insatser (Münger, 2015; Sivertsen, 2022). Det kan vara problematiskt för kvinnor som snabbt behöver undkomma en våldsam partner, men är tvungna att navigera mellan olika välfärdsaktörer och socialtjänstenheter och formulera sin våldsutsatthet för en rad handläggare innan de erbjuds plats i ett skyddat boende.

För att, som våldsutsatt kvinna, få tillgång till skydd och stöd förefaller det krävas ett visst mått av institutionell litteracitet (jfr McCoy, 2006). I vår analys är det exempelvis tydligt att kvinnor med tidigare erfarenhet av socialtjänsten har lättare att navigera i dess organisation. Detta eftersom de kan luta sig mot tidigare inhämtad kunskap om socialtjänstens institutionella system och regelverk, medan kvinnor som möter socialtjänsten för första gången behöver tillgodogöra sig sådan kunskap för att hamna rätt. Vår analys indikerar också att kvinnor som artikulerar sin situa-

tion på ett sätt som synliggör den fara de befinner sig i blir föremål för institutionell uppmärksamhet, då de därmed kvalificerar sig som "skyddsbehövande". Det sistnämnda åskådliggör ett institutionellt förhållande som begränsar våldsutsatta kvinnors tillgång till skydd och stöd. Detta förhållande beskrivs även i Ekströms (2016) avhandling om socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor, där det framkommer att vissa kommuner och socialsekreterare enbart beviljar skyddat boende till dem som bedöms ha ett uttalat skyddsbehov.

Att skydd är en central del av insatsen skyddat boende framgår även av Socialstyrelsens kvalitetsindikatorer för skyddade boenden, som innehåller en rad indikatorer som berör såväl fysiska skyddsanordningar som rutiner för att skydda de boende från fortsatt våld (Socialstyrelsen, 2020). Från våldsutsatta kvinnors ståndpunkt kan boendenas säkerhetsrutiner emellertid utgöra en inskränkning i vardagen (Arnell & Thunberg, 2023; Kjellberg, 2023). Detta blir särskilt märkbart om vi ser till den motsättning som uppstår mellan kvinnornas behov av autonomi och frihet och de säkerhetsregler som återfinns i privata och kommunala boenden. För de intervjuade kvinnorna utgör säkerhetsreglerna en paradox, eftersom de flyr från en låst och begränsad tillvaro och nu hamnar i ett liknande scenario (Fisher & Stylianou, 2019; Glenn & Goodman, 2015), medan våldsutövarna lever utan begränsningar (Skoog Waller, 2022). För att hantera denna paradox arbetar kvinnorna för att öka sin autonomi och frihet. Det här arbetet kan närmast beskrivas som en balansgång, där kvinnorna försöker överbrygga säkerhetsrestriktionerna utan att bryta mot dem, eftersom det kan leda till utskrivning från boendet. Ett annat sätt att hantera denna paradox är att försöka begripliggöra regelverket (jfr Glenn & Goodman, 2015). Här har vi funnit att kvinnorna anammar en institutionell förståelse, där alla förväntas ta ansvar för säkerheten i boendet. Denna förståelse kan härledas till Socialstyrelsens kvalitetsindikatorer, som anger att skyddsplacerade kvinnor ska medverka till både sin egen och sina medboendes säkerhet (Socialstyrelsen, 2020, s. 92). Säkerhet tycks här likställas med fysiskt skydd, medan skydd från nya (institutionella) former av kontroll och isolering inte beaktas (Goodman m.fl., 2020).

Det skydd som kvinnorna ges tillgång till under boendetiden kan således vara både villkorat och begränsande. Det kan dock vägas upp av det emotionella och praktiska stöd som erbjuds inom ramen för det skyddade boendet (Glenn & Goodman, 2015). I vår analys blir det emellertid synligt att det stöd som boendena erbjuder inte alltid kommer kvinnorna till del. Goda exempel beskrivs när personalen är lättillgänglig och kvinnorna kan använda dem för att få sina emotionella och praktiska stödbehov tillgodosedda. Samtidigt beskriver flera kvinnor att det var upp till dem att efterfråga stöd. Kvinnornas stödsökande arbete försvårades dock av att personalen uppträdde distanserat, stressat eller avvisade deras kontaktförsök. I dessa fall begränsade kvinnorna sitt stödsökande arbete genom att enbart kontakta personalen i krissituationer

eller söka stöd hos andra skyddsplacerade kvinnor.

Kvinnornas stödsökande arbete fortsatte efter att de hade lämnat det skyddade boendet, men nu handlade det om att få tillgång till stöd för att kunna etablera sig i hemkommunen eller en ny kommun. Det framgår här att kvinnor som återvänder till sin hemkommun får vänta länge på stöd. Likaså beskrivs det utdragna arbetet för att accepteras som biståndssökande i en ny kommun. Det får konsekvenser för kvinnorna, vars möjligheter att etablera sig i hemkommunen försvåras av att de inte ges tillgång till insatser efter boendetiden. Det gäller i synnerhet för kvinnor vars våldsutövare tilldelas umgänge med barnen. Dessa kvinnor tvingas till fortsatt kontakt med våldsutövaren (jfr Skoog Waller, 2022) samtidigt som de varken ges tillgång till skyddsinsatser eller får hjälp att utveckla strategier för att skydda sig själva och sina barn. Följden blir att kvinnorna reviktimeras och återigen behöver söka skydd via socialtjänsten. Här framträder en oklar institutionell ansvarsfördelning som bidrar till att ett livsviktigt säkerhetsarbete förläggs på de våldsutsatta kvinnorna. När socialtjänsten beviljar bistånd till kostsamma skyddsplaceringar utan att tillförsäkra att en långsiktig och varaktig plan finns att tillgå finns en risk att biståndet blir kontraproduktivt och att kvinnorna fortsatt tvingas leva med hot och våld.

Från våldsutsatta kvinnors ståndpunkt framstår de institutionella förhållanden som omger skyddat boende således som komplexa och svårhanterliga, vilket medför att de behöver mobilisera både styrka och handlingskraft för att få tillgång till skydd och stöd innan, under och efter vistelsen i skyddat boende. Mot bakgrund av vår analys går det vidare att tala om ett villkorat skydd och stöd, där kvinnorna behöver foga sig efter de institutionella rutiner och praktiker som organiserar de skyddade boendenas verksamhet. Dessa fynd utgör ett viktigt bidrag till den befintliga forskningen om skyddat boende, eftersom de synliggör hur denna insats ter sig från våldsutsatta kvinnors perspektiv.

Tack!

Vi vill rikta ett stort tack till studiens deltagare. Tack också till Majken Jul Sørensen, docent i sociologi vid Karlstads universitet, för värdefull feedback på artikelmanuset.

Referenser

- Arnell, L. & Thunberg, S. (2023) Young children's lives at domestic violence: mothers' perspectives on their children's experiences. *Child and Adolescence Social Work Journal* [Publicerad online].
- Arnell, L., Vikander, M. & Strand, S. (2024) Skyddade boenden: idéburna organisationers betydelse. *Socialmedicinsk tidskrift*, 100(6): 800–809.
- DeVault, M. & McCoy, L. (2006) Institutional ethnography: using interviews to investigate ruling relations. I: D.E. Smith (red.) *Institutional ethnography as practice* (s. 15–44). Rowman & Littlefield Publishers.
- Eduards, M. (2002) *Förbjuden handling: om kvinnors organisering och feministisk teori*. Stockholm: Liber.
- Ekström, V. (2016) *Det besvärliga våldet: socialtjänstens stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer*. Diss. Linköpings universitet.
- Ekström, V. (2019) Gränssytor under förhandling: om socialtjänstens ansvar för stöd till kvinnor som utsatts för våld i nära relationer. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 25(3–4): 269–286.
- Enander, V., Holmberg, C. & Lindgren, A-L. (2013) *Att följa med samtiden: kvinnojour rörelse i förändring*. Stockholm: Atlas Akademi.
- Etikprövningsmyndigheten (2023) *Vägledning om etikprövning av forskning på människor*. [<https://etikprovning.se/wp-content/uploads/2023/12/Vagledning-om-etikprovning-EPM.pdf>].
- Fisher, E.M. & Stylianou, A.M. (2019) To stay or to leave: factors influencing victims' decisions to stay or leave a domestic violence emergency shelter. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(4): 785–811.
- Glenn, C. & Goodman, L. (2015) Living with and within the rules of domestic violence shelters: a qualitative exploration of residents' experiences. *Violence Against Women*, 21(12): 1481–1506.
- Goodman, L.A., Epstein, D., Hailles, H.P., Slocum, A., Wolff, J., Coyne, K. & McCraney, A. (2020) From isolation to connection: the practices and promise of open domestic violence shelters. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(9–10): 1–28.
- Gregory, K., Nnawulezi, N. & Sullivan, C.M. (2021) Understanding how domestic violence shelter rules may influence survivor empowerment. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1–2): 402–423.
- Gruber, S. (2022) Dorothy Smith: människors vardagliga erfarenheter och samhällets styrande relationer. I: T. Mattson & E. Andersson. (red.) *Teorier för socialt arbete: normalitet, förkroppsligad erfarenhet och motstånd* (s. 175–186). Malmö: Gleerups.
- Helmersson, S. (2017) *Mellan systemskap och behandling: omförhandlingar inom ett förändrat stöd-fält för våldsutsatta kvinnor*. Diss. Lunds universitet.
- Holmberg, C. & Bender, C. (1998) *Våld mot kvinnor: män i kris*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Jonassen, W. & Skogøy, E. (2010) *"Et hjem for oss, et hjem for deg": en studie om endring i bruker-sammensetning og bruk av krisesentrene*. Oslo: Nasjonal kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Jämställdhetsmyndigheten (2022) *Skyddade personuppgifter: oskyddade personer*. [https://jamstalld-hetsmyndigheten.se/media/bdog4rrb/2022_10-delrapport-skyddade-personuppgif.pdf].
- Kiamanesh, P. & Hauge, M-I. (2019) "We are not weak, we just experience domestic violence": immigrant women's experiences of encounters with service providers as a result of domestic violence. *Child & Family Social Work*, 24(2): 301–308.
- Kjellberg, J. (2023) *Fri från (efter)våldet? Om partnervåldsutsatta kvinnors motstånd, uppbrott och stödbehov*. Diss. Uppsala universitet.
- Lag 2003:460 om etikprövning av forskning som avser människor.

- Lauri, M. & Lauri, J. (2023) In the business of gendered violence: the private shelter discourse in Sweden. *Critical and Radical Social Work* [Publicerad online].
- Liodden, T. (2024) Hva jeg fikk til med institusjonell etnografi – og hva jeg ikke fikk til. I: M. Mangset, H.M. Ihlebæk, T. Nordberg & A.B. Leseth (red.) *Tett på profesjon, arbeid og politikk: kvalitative metodeutfordringer og verktøy for å løse dem* (s. 93–110). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Magnussen, M-L. & Nilsen, A.C.E. (2023) Innledning: å forske med institusjonell etnografi. I: M-L. Magnussen & A.C.E. Nilsen (red.) *Erfaringer med institusjonell etnografi* (s. 9–21). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- McCoy, L. (2006) Keeping the institution in view: working with interview accounts of everyday experiences. I: D.E. Smith (red.) *Institutional ethnography as practice* (s. 109–125). Rowman & Littlefield Publishers.
- Münger, A-C. (2015) "Leva ett så normalt liv som möjligt. Det är där hjälpen ska sättas in": en brukarundersökning om sex stockholmskommuners arbete mot våld i nära relationer. Stockholm: FoU Nordväst.
- Mykhalovskiy, E. & McCoy, L. (2002) Troubling ruling discourses of health: using institutional ethnography in community-based research. *Critical Public Health*, 12(1): 17–37.
- Nilsen, A.C.E. & Breimo, J.P. (2023) *Institusjonell etnografi: en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pence, E. (2021) The institutional analysis: matching what institutions do with what works for people. I: P.C. Luken & S. Vaughan (red.) *The Palgrave handbook of institutional ethnography* (s. 329–356). Palgrave Macmillan.
- Proposition 2023/24:31 *Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende*.
- Sevigny, C.A. (2012) *Starting from refugees themselves: sketch for an institutional ethnography of refugee resettlement*. Toronto: Canadian Association for Refugee and Forced Migration Studies.
- Sivertsen, K. (2022) Brukerstudie: voksne voldsutsattes erfaringer og behov i møte med hjelpeapparatet. I: S. Økland Jahnsen (red.) *Krisesenter: kommunenes arbeid og oppfølging i reetableringsfasen*. Bergen: Norwegian Research Centre.
- Skoog Waller, S. (2022) *Utan mig är du helt ensam: kvinnors levda erfarenheter av omgivningens och samhällets ensamgörande i spåren av mäns våld och eftervåld*. Högskolan i Gävle.
- Smith, D.E. (2005) *Institutional ethnography: a sociology for people*. AltaMira Press.
- Socialstyrelsen (2020) *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*. [<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-6-6817.pdf>].
- Socialstyrelsen (2023) *Våld i nära relationer: handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården*. [<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2023-6-8592.pdf>].
- Socialstyrelsen (2024) *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023*. [<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2024-1-8880.pdf>].
- Thunberg, S. & Arnell, L. (2024) The process of leaving a domestic violence shelter for mothers and children. *Child & Family Social Work* [Publicerad online].
- Ulmestig, R. & Panican, A. (2016) Socialt medborgarskap och möjligheten till ett självständigt liv: ekonomiskt bistånd för kvinnor som har lämnat en våldsam partner. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 22(3–4): 323–339.
- Weinehall, K. & Jonsson, M-L. (2009) Women under protection: in hiding from violent men. *International Journal of Social Welfare*, 18(4): 419–430.
- Wilson, A. & Pence, E. (2006) U.S. legal interventions in the lives of battered women: an indigenous assessment. I: D.E. Smith (red.) *Institutional ethnography as practice* (s. 199–225). Rowman & Littlefield Publishers.

Wood, L., Heffron, L.C., Voyles, M. & Kulkarni, S. (2020) Playing by the rules: agency policy and procedure in service experience of IPV survivors. *Journal of Interpersonal Violence*, 35(21–22): 4640–4665.